

szakot vegyünk például, a bennünket leginkább érdeklő filológiai, azt látjuk, hogy a könyvtárban a következő fajta munkák voltak: héber, görög, latin nyelvtani, lexikografiai és szótári kiadványok, stilisztikai, retorikai, poétikai, metrikai tanulmányok, görög és latin klasszikus írók kiadásai, középkori írók művei, olasz, francia, angol, német, németalföldi, magyar humanisták latin-nyelvű munkái, olasz-, francia- és spanyol-nyelvű szép-irodalmi művek.

Voltak különben Sámbock könyvtárában egyéb munkák is, így többek közt sakk- és sportirodalmi, fürdőügyi, okkultista, hadtudományi, építészeti, zeneelméleti könyvek és hangjegykiadványok is.

A könyv második részének elején megismerjük a kiadvány rövid történetét. A Sámbock-könyvtár jegyzékét Schönherr Gyula találta meg 1899-ben Velencében s felhívta rá a szakemberek figyelmét. Ezek azonban több, mint három évtizedig tudomást sem vettek róla, míg Gulyás Pál 1927-ben a maga költségen le nem utazott Velencébe s a San Marco könyvtárban megtalált jegyzéket le nem fényképeztette a Nemzeti Múzeum számára. Mikor jelen munkájával elkészült, sok helyen próbálkozott kiadásával, de — jellemző tudományos viszonyainkra — mindenütt hiába, míg végre kénytelen volt maga vállalni a kiadás tetemes költségét, melyhez csak az Akadémia járult hozzá némi segítséggel.

Magának a jegyzéknek kiadása betűhív. A rövidítések feloldásai, a helyreigazítások és kiegészítések zárójelbe vannak téve. A bibliográfiai jegyzetek az egyes könyvcímek után következnek.

A bevezető tanulmányt, sajnos, nem adhatta idegen nyelvű fordításban, hiszen ez a kiadásnak amúgy is nagy költségét igen megnövelte volna, de magát a jegyzéket a külföldi szakemberek is könnyen használhatják.

A könyv csak 110 számozott példányban jelent meg, úgyhogy maga is könyvészeti ritkaságszámba megy.

A magyar tudomány hálás lehet az érdekes és önzetlen szerzőnek, ki nemcsak hogy tiszteletdíjat nem kapott óriási munkájáért, hanem jelentős anyagi áldozatot is hozott kiadásáért. Könyve a magyar s általában az európai humanizmus történetének nélkülözhetetlen forrásmunkája.

SZINNYEI FERENC.

Mészöly Gedeon: Kölcsey Ferenc Hymnusa és a Hymnus Kölcseyje. Értekezések a nyelv- és széptud. osztály köréből. XXV. köt. 10. sz. M. T. Akad. 1939. Nagy 8-r. 87 lap.

Ezt a Kölcsey százötvenedik születési évfordulójának előestéjén megjelent tanulmányt nem fogadta olyan érdeklődés, amelyet megérdemelt volna. Ez a szemrehányás magunknak is szól, a mi folyóiratunk is megkésve vesz tudomást Mészöly munkájáról. A megjelenést követő idő világpolitikai izgalmak és nemzeti fontosságú események között telt el, talán ez a körülmény is egyik oka volt a szerzőnk dolgozata iránti közönynek. Másik okát pedig abban gyanítjuk, hogy címe egy kissé keresettnek, hatásra számítóan kihelyezettnek tűnhetik fel sok olvasó előtt, s a munka kezdetén nem is vagyunk tisztában a felől, vajjon nem valami furesza szeszély zeg-

zugas útjára akar-e bennünket magával vinni a szerző. De ha az első néhány lap bőséges vers-idézeteinek megpillantásakor nem hagyjuk ellankadni érdeklődésünket, később állandóan éber marad az, sőt egyre élénkebb lesz.

Mészöly nem esztétikai szempontból nézi Kölceseyt, irodalomtörténeti érdekű megállapításokra is csak itt-ott, mellékesen kerül sor. Szerzőnk figyelme Kölcesey egyéniségének világnézeti oldalára irányul; nagy gonddal, biztos kézzel és le ennek a világnézetnek gyökérzetéig, s mintegy gyökérszállanként mutogatja meg, hogy a *Hymnus* c. költemény virága mindenestől mily természetesen, mennyire kimutathatóan e világnézeti gyökérzetből sarjadt.

Kölcesey világnézetének különösen két ága érdekli szerzőnket: a vallásos és a hazafias. Meglepő és találó érvekkel bizonyítja, hogy Kölcesey vallásos világnézetéről való eddigi tudásunk alapos tisztázásra szorul. Kölcesey némely nyilatkozatai alapján az a felfogás lett köztudattá, hogy ő protestáns létére s tizennégy évi debreceni kollégiumi diáksága ellenére a római katolikus hit világával érez lelki rokonságot. Mészöly élelműjű fejtegetései, melyeken mindenütt érezhető Kölcesey költői, prózairói és levélírói egész munkásságának, művei minden sorának alapos ismerete, meggyőzően bizonyítják, hogy Kölcesey világnézetének hitelvi jellege határozottan református, a keresztyén egyházak történelmi életében pedig egyaránt meglátja és megrójjá a katolicizmus és a protestantizmus hibáit, szeretetlen, világiaserőszakos kilengéseit. — Kölcesey hazafiúi-politikai világnézetének Habsburgellenes, kuruc jellegét is elmélyedő figyelemmel és szellemesen elemzi, s csattanós sikerű érvekkel világít rá arra, hogy a *Hymnus* eszmemenete, a benne előforduló történeti mozzanatok, nevek, kifejezések mögött milyen szellemtörténeti távlat van, a legjellegzetesebb szavak és szókapcsolatok mennyire nem véletlenek, hanem részint a magyar irodalom multjába több évszázadnyira benyúlik az eredetük, részint Kölcesey egyéb írásaiban képződtek ki, s némelyikük igazi értelme csak Kölcesey egyéb írásain át lesz világossá, mert a cenzúra miatt a *Hymnus* szerzőjének óvatosnak kellett lennie mondani- valója megszövegezésében.

Mészöly tanulmánya — Kölcesey jellemrajzának alkalmán át — nagyszabású bizonyítéka annak, hogy világnézetünk mennyire áthatja és meghatározza egész valónkat, s milyen mélyre lenyújtja gyökereit tudatalatti lelki világunkba és elődeinktől örökölt jellemvonásainkba is. Akinek világnézete származási és nevelkedési tekintetben hasonló gyökérzetű a Kölceseyével és Mészölyével, arra a teljes igazság erejével hat szerzőnk okfejtése. Másfajta gyökérzetű világnézet talán más színeződésben látva ugyanazokat az adatokat és adatviszonyokat? Lehet. Ez a kérdés már kívül esik e cikk illetékességi körén.

ZSIGMOND FERENC.

Kerecsényi Dezső: Kölcesey Ferenc. Budapest, Franklin-Társulat, é. n. (1941). 8-r., 143 l.

A *Magyar Írók* sorozatában másodiknak most megjelent Kölcesey- arckép elgondolásában, vázlatában, módszerében és földolgozásában más, mint az eddigiiek voltak, s a nélkül, hogy azoknak becsét és használható-